

Reino Janhunen, OH2HK
oh2hk@sral.fi

När radioamatörernas sändare tystnade

I arkiven hos Finlands radioamatörförbund SRAL hittade man på 1990-talet dokument som klargör hur huvuddelen av de finska radioamatörsändarna tystnade hösten 1939, när krigets vindar svepte in över Europa. Ett tjugotal radioamatörstationer förblev ändå kvar i full funktionsberedskap. Av dessa bildades ett reservradionätverk för undantagsförhållanden i landet.

Den 13 september 1939 sände SRAL ut ett cirkulär till sina medlemmar, där man meddelade att all användning av sändare är förbjuden från och med den 16 september. Beslutet var utformat i samarbete med militärmyndigheterna. Medlemmarna uppmanades i alla fall till effektivt lyssnande och speciellt notera eventuella illegala stationer.

Den 19 september stadfäste Post- och Telegrafstyrelsen förbudet som trätt i kraft den 16.9 med ett personligt brev till varje radioamatör. Förbudet grundade sig på ett beslut den 14 september av Ministeriet för kommunikationsväsendet och de allmänna arbetena.

Försvarsministeriet hade gått med på att SRAL får inom sig ordna förbindelseprov med avseende på användningen av amatörstationerna för militära ändamål. Förbundet lovade också att så snabbt som möjligt överlåta en utredning till ministeriet över medlemmarnas radiostationer.

Också Finlands Radiotelegrafistförbund sände ut ett cirkulär till sina medlemmar den 15.9 där förbundet på uppdrag av Försvarsministeriet bad om noggranna uppgifter för sitt medlemsregister. Ministeriet hänvisade till vikten av radiotelegrafisternas yrkeskunskaper och behövde medlemsuppgifterna för att kunna granska och planera den ändamålsenliga användningen av radiotelegrafister under kriget endera inom krigsmakten eller i andra institutioner eller sammanhang inom radioområdet.

Ett hjälpradionät av radioamatörer

SRAL sände ut ett cirkulär till utvalda medlemmar den 11.10.1939. I cirkuläret meddelade förbundet att man på uppmaning av, och med militärmyndigheternas tillstånd, tillsvidare skulle bilda ett hjälpradionät i landet av de uppräknade radioamatörstationerna. De utvalda personerna var alla kända och erfarna radioamatörer på följande orter:

Helsingfors: E. Heino, OH2NB; K.S. Sainio, OH2NM; A. Häkkänen, OH2NQ; V. Kilpinen, OH2OF och G. Tigerstedt, OH2PM var och en med sina egna apparater, utom den sistnämnda, som använde E. Kairenius' OH2ND:s station. Till reservtelegrafist utnämndes V. Vasama, OH2OR.

Åbo: Y. Juhari, OH1NF; S. Salama, OH1NP; reservtelegrafist O. Palén, OH1NW.

Björneborg: R. Jäykkä, OH1NS.

Vasa: G. Stendahl, OH6NS; reservtelegrafist R. Grönholm, OH6NG.

Uleåborg: O. Snellman, OH8NB.

Kuopio: L. Antman, OH7ND; reservtelegrafist L. Pirskanen, OH7NJ.

Viborg: E. Kirsi, OH5NR; reservtelegrafist E. Metso, OH5NZ.

Tavastehus: W. Granqvist, OH3NP; reservtelegrafist T. Vehoniemi, OH3NK.

Kouvola: A. Ukkonen, OH5NL.

Lahtis: K. Suvanto, OH1NT.

Jyväskylä: J. Järveläinen, OH5NJ.

Angående stationsnätets verksamhet meddelades att avsikten är att tillsvidare fungera som reservförbindelse för elkraftstationerna och att nätet skall sträva till att förmedla alla meddelanden som inkommer från detta håll. Man avsåg att använda nätet vid behov för militära ändamål. Alla som förordnats till nätet skulle ge sina kontaktuppgifter till det lokala elverkets ledning. Till exempel S. Salama, OH1NP, anmälde sig till ing. Ekström vid Åbo elektricitetsverk.

Enligt instruktionen använde stationerna tillsvidare sina egna anrop och trafiken var normal amatörradiotrafik. Diskussioner i klarspråk var dock inte tillåtna. Trafiken skedde på 80- och 40-meters banden och stationerna var uppmanade att använda största möjliga effekt.

För kontinuerlig dejourering uppmanades huvudoperatörerna att skaffa sig telegrafikunniga reservoperatörer av de radio-telegrafister eller radioamatörer från orten som befriats från vapentjänst, eller som hörde till reservisterna.

För att förse nätets användare med snabba förbindelser uppmanades stationerna att skaffa sig möjlighet att använda telefon och att meddela numret till myndigheterna.

De i brevet givna arbetsuppgifterna och brevets innehåll skulle absolut hållas hemliga. All korrespondens angående nätet skulle adresseras till SRAL:s dåvarande ordförande Kalle Sainio, OH2NM, (bilden) vid Rundradion på Fabiansgatan i Helsingfors.

Kaarlo Sakari "Kalle" Sainio (1904–1964), OH2NM var ordförande för SRAL rf. i sammanlagt 16 år. Han blev kallad till hedersordförande år 1948.

Användningen av nätet preciseras och utvidgas

Generalstabens övervakningsbyrå sände ett brev till varje medlem i nätverket daterat den 14.10.1939 där den uppmanade adressaten att utföra avlyssningstjänst. I första hand skulle man lyssna på ryska stationer och om dem skulle man anmäla våglängd, sändningstid, hörbarhet, text, och andra inverkanse faktorer.

SRAL intygade, med fullmakt av militärmyndigheterna, att den som utnämns till deltagare i nätet hade rätt att använda apparaturen vid sin station oberoende av det generella förbudet, därför att han med sin apparatur hörde till ett reservradionät som hade grundats i landet. – Detta torde ha varit ett ganska viktigt papper, när man tar i beaktande de rådande exceptionella förhållandena.

Mera verksamhetsdirektiv gavs av SRAL i cirkulär daterade 11.10. och 16.10. Man påpekade speciellt att syftet vid användningen av nätet tillsvidare endast var att

- a) underhålla nätet och få stationerna att bekanta sig med varandra,
- b) göra hörbarhetsobservationer och skaffa sig erfarenhet i användning av de olika våglängdsområdena och
- c) förmedling av övningsmeddelanden.

Det sista SRAL-cirkuläret nr. 4 till nätets medlemmar som hittades i arkivet är daterat den 6.12.1939, dvs. en vecka efter vinterkrigets utbrott. Nätet hade då kompletterats enligt följande:

Helsingfors: L. Norovuo, OH2NF;
T. Kolehmainen, OH2NT.

Kouvola: V. Mikala, OH5OJ.

Joensuu: R. Sarvamaa, OH7NI.

I brevet gavs dessutom noggrannare direktiv gällande verksamhetssätt och -tider. Nätets uppgifter definierades på följande sätt:

- a) verka som reservkommunikationsförbindelse för de största elkraftverken enligt bestämmelserna från Förvarsministeriets krigsekonomiavdelning,
- b) att på order av Förvarsmaktens kommunikationsmyndigheter betjäna luftvärnstruppernas fjärrkommunikationer mellan luftförvarsområdescentralerna (IPAK).

Dessa områdescentraler och radioamatörstationer som hörde till nätverket fanns på följande orter: Helsingfors, Åbo, Viborg, Kouvola, Jyväskylä, Joensuu, Kuopio, Vasa och Uleåborg. Varje station i nätet skulle ta kontakt med områdescentralen på sin ort och komma överens om flexibel förmedling av meddelanden t.ex. via telefon. På grund av luftvärnsmeddelandenas plötsliga natur uppmanades man att upprätthålla kontinuerlig dejourering även mellan de överenskomna förbindelsetiderna.

Tatu Kolehmainen (1885–1967), OH2NT var i sin ungdom en maratonlöpare av världsklass, men hängde upp sina spikskor och började telegrafera på amatörbanden. Han var SRAL:s QSL-manager under åren 1928–1952.

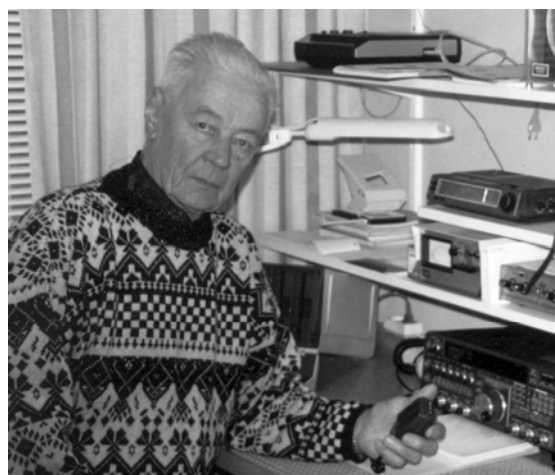
Post skriptum

Ovanstående text grundar sig på de dokument som Ensio Marrento, tidigare OH1OB, har sparat och flyttat till förbundets arkiv i februari 1992 för kommande släktled att undersöka. Dessa enastående dokument överlämnades till Marrento i Åbo på 1980-talet av radioamatören och -telegrafisten Kaino Suvanto, f.d. OH1NT.

På tröskeln till vinterkriget betjänade reservradionätet som hade bildats av radioamatörerna övergångsperiodens krissituation, tills myndigheternas och försvarsmaktens kommunikationsförbindelser hade säkerställts på andra sätt. Radioamatörerna fanns i alla fall till förfogande när situationen så krävde, och när myndigheterna behövde dem utan dröjsmål för att upprätthålla livsviktiga kommunikationer.

När denna skrift publicerades första gången i tidningen Radioamatööri nr. 8/1996, fanns fortfarande fyra av medlemmarna från vinterkrigets reservradionät med. I dag är de alla borta ur vår gemenskap.

Enligt radioamatörernas grundteser står amatören och hans station vid behov till fosterlandets disposition. Det är sällan som radioamatören råkar få större och ädlare uppgifter – ära således åt veteranerna!

Eino Kirsi, OH2NR, (1913–2007), var den sista som levde av reservradionätets medlemmar. Han avled 93 år gammal i Helsingfors den 3.2.2007.

Författaren Reino Janhunen, OH2HK (74), är SRAL:s historikansvarige. Han fick sin första radioamatörlicens 1951. Tidigare anrop är SWL OH6-307 och OH6QS. Han producerade också SRAL:s 75-årshistorik "Alussa oli kipinä" (I begynnelsen var gnistan) år 1996. Reino Janhunen kallades till hedersmedlem i SRAL r.f. 1993. Hans övriga hobbies är närmast insamling av radiohistoria och att slå vakt om krigsveterantraditionerna.

Fri översättning av originalartikeln
(med tillstånd av författaren):
Thomas Anderssen, OH6NT,
oh6nt@sral.fi